

ה כ נ ס ת

הלשכה המשפטית

תחום חקיקה
ומחקר משפטי

הסדרת העיסוק במקצוע הדיקור

– סקירה משווה –

סקירה משפטית

כתיבה: עו"ד גלעד נוח

י"ג באדר ב' התשע"ד

23 במרס 2014

אישור:

עו"ד הודיה קין, ממונה (חקיקה ומחקר משפטי)

מסמך זה הוא סקירה משפטית משווה ואינו חוות דעת משפטית

תמצית

מסמך זה נכתב לבקשת חבר-הכנסת איל בן-ראובן ועניינו הסדרים בחקיקה זרה של רישוי העיסוק במקצוע הדיקור, בדגש על דרישות ההשכלה הנדרשות לצורך העיסוק במקצוע זה.

בהתאם לבקשה, הסקירה התמקדה בדרישות שנוגעות להכשרה מקצועית של העוסקים בתחום (תוכניות הלימודים, התארים המוכרים והדרכים להכרה באלה) במדינות אירופיות שונות (בריטניה, גרמניה, איטליה וצרפת) וובכמה מדינות בארה"ב (מיניסוטה, ניו-יורק וניו-מקסיקו).

טיפול באמצעות דיקור הוא אחד הטיפולים שמוצעים במסגרת מקצועות "הרפואה האלטרנטיבית"¹. ככלל, מקצועות הרפואה האלטרנטיבית הם שורה של מקצועות טיפול גופניים שונים, שלעיתים ניתנים בידי מי שאינם בעלי הכשרה רפואית מקובלת. בשנים האחרונות חל גידול בצריכה של מוצרים ושירותים מסוג זה. כתוצאה מכך, אחד החששות המרכזיים שנובע מהעדר ההסדרה של מקצועות אלה מתמקד בחוסר פיקוח ובקרה על העוסקים בתחום זה, כמו גם העדר סטנדרטיזציה של תוכניות הלימודים.² בישראל אין כיום הסדרה בחקיקה של העיסוק במקצוע הדיקור (או במקצועות אחרים מעולם הרפואה האלטרנטיבית).

מן המסמך עולות הנקודות העיקריות הבאות:

- ככלל, ניתן לסווג את ההסדרה במדינות שנסקרו לשתי שיטות הסדרה מרכזיות: הראשונה, הסדרה באמצעות חקיקה פרטנית וייחודית למקצוע הדיקור. צורת הסדרה זו נהוגה במדינות שונות בארה"ב. השנייה, הסדרה שנגזרת מהסדרים רוחביים שאינם הסדרים פרטניים למקצוע הדיקור (כגון הסדרה העוסקת בכלל מקצועות הרפואה המשלימה). צורת הסדרה זו נהוגה במדינות שנסקרו באירופה.
- כך, בחלק ממדינות אירופה שנסקרו נמצא כי ההסדרה אוסרת על ביצוע פעולות דיקור בידי מי שלא הוסמך במקצועות הרפואה "הרגילים" (רופאים, כירורגים, רופאי שיניים וכדומה), או מייחדת פעולות אלה למי שהוסמכו כאמור. בחלק אחר של המדינות נמצא כי קבועה הסדרה שמאפשרת את העיסוק במקצוע מכוח הסדרה כללית ורוחבית של רישוי כלל מקצועות הרפואה האלטרנטיבית. בחלק נוסף של המדינות נמצא כי לא נקבעה הסדרה מקצועית של הרישוי במקצוע הדיקור ולכן העיסוק במקצוע מותר לכל מי שמעוניין בכך.
- בצרפת ובאיטליה נמצא כי אין הסדרה פרטנית וייחודית למקצוע הדיקור, אלא הסדרה באמצעות הוראות בדבר ייחוד העיסוק במקצועות הרפואה המקובלת. במדינות אלה נקבעו איסורים על ביצוע פעולות שמוגדרות כפעולות רפואיות בידי מי שאינו רופא, או בעל הסמכה מתאימה במקצועות רפואה דומים אחרים. לפי הפסיקה במדינות אלה, טיפול באמצעות דיקור נחשב פעולה רפואית, ומכאן שהוא אסור לביצוע על-ידי מי שאינו בעל הסמכה רפואית מקובלת.

¹ יוער, כי במסמך זה נעשה שימוש במונחים "רפואה משלימה" ו"רפואה אלטרנטיבית", למרות קיומם של מונחים אחרים אפשריים, וזאת בשל השימוש בטרמינולוגיה זו על-ידי ארגון הבריאות העולמי. יודגש, כי אין בשימוש במונחים אלה כדי לנקוט עמדה ביחס למקצועות הנכנסים תחת מונחים אלה. השימוש בטרמינולוגיה זו נעשה אך ורק לשם הנוחות ולשם שמירה על אחידות במינוח עם המקורות הזרים.

² ראו מסמך מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא: "הסדרת מקצועות הרפואה האלטרנטיבית – סקירה משווה", כתב: גלעד נוה, פורסם בתאריך 2 בפברואר 2010.

כך, הלכה למעשה, ההכשרה שנדרשת מעוסקים בדיקור במדינות אלה היא הכשרה רפואית רגילה, על כל המשתמע מכך מבחינת דרישות הלימודים.³

- בגרמניה נמצא כי קבועה הסדרה ייחודית ורוחבית למקצועות של "עוסקים ברפואה" (Heilpraktikers). ההסדרה האמורה רלוונטית למקצועות שונים בתחום הרפואה האלטרנטיבית, ובתוכם גם למקצוע הדיקור. הסדרה זו אומנם לא עוסקת ספציפית במקצוע הדיקור, אך מאפשרת למי שעומד בדרישות הרישוי לבצע טיפולים אלטרנטיביים, לרבות טיפול בדיקור. דרישות הרישיון **המקצועיות** לצורך קבלת מעמד של "עוסק ברפואה" מתמקדות בידע ובכישורים המקצועיים של מבקש הרישיון שעל בסיסם משרד הבריאות מעריך כי הוא לא מהווה סכנה לבריאות הציבור, כמו גם מעבר של בחינה מקצועית מתאימה.
- בבריטניה לא קבועה הסדרה ייחודית למקצוע הדיקור, אולם מכוח המשפט המקובל הבריטי נקבע כי ניתן לעסוק במקצוע זה, גם ללא רישיון מיוחד כרופא. הלכה למעשה, מסגרות הרגולציה היחידות שנמצאו במדינה זו בנוגע למקצוע הדיקור הן מסגרות רגולציה כלליות בתחום הבריאות והבטיחות בעבודה, כמו גם מסגרות חקיקה כלליות שמסמיכות את הרשויות המקומיות לקבוע הסדרים בנושא רישיונות עסק וכדומה בשטחיהן. מעבר לכך, קבוע רובד של הסדרה וולונטרית מטעם אגודות מקצועיות, שמבקשות, בין היתר, לקדם סטנדרטיזציה בהכשרה המקצועית ובתוכניות הלימודים של העוסקים בתחום, אולם הסדרים אלה לא מחייבים.
- כאמור, במדינות ארה"ב שנסקרו (כמו גם במדינות נוספות בארה"ב שלא נסקרו), נמצא כי קבועה הסדרה פרטנית בנוגע לרישוי העיסוק במקצוע הדיקור, שכוללת גם תנאים בדבר השכלה מתאימה. כך, במדינת מינסוטה ההסדרה מסתמכת על תוכניות לימודים והכשרות של מוסד ללא כוונת רווח שמהווה אגודה לאומית בתחום הרפואה המשלימה.⁴ במדינת ניו-יורק ובמדינת ניו-מקסיקו ההסדרה מבוססת על גופים ממשלתיים-מקצועיים שמאשרים את תוכניות הלימודים וכפועל יוצא מכך מאשרים גם את ההכשרה המקצועית הנדרשת לצורך קבלת רישיון לעיסוק במקצוע הדיקור.

---

³ יוער, כי בחלק מהמדינות שלא נסקרו במסמך זה, אך שהחקיקה שלהן נבחנה במהלך הכנת המסמך (כמו רומניה וצ'כיה), נמצא כי לא רק שנדרשת הכשרה רפואית כדי לבצע טיפולים באמצעות דיקור, אלא שאותם גורמים רפואיים שמבצעים את הטיפולים האמורים נדרשים לעבור הכשרה ייעודית בתחום הדיקור בטרם יוכלו לבצע טיפולים אלה (למרות היותם בעלי הכשרה רפואית "רגילה").

⁴ יוער, כי בסקירה נמצא כי בחלק ניכר ממדינות ארה"ב תארים אלה מוכרים כתארים שעונים על דרישת ההשכלה המקצועית של מי שמבקשים רישיון בתחום זה.

סקירה משווה

לאור הבקשה סקרנו את ההסדרה של מקצוע הדיקור בכמה מדינות שונות ברחבי העולם בדגש על מדינות אירופה ובדגש על דרישות הרישוי שנוגעות להשכלה. הסקירה המשווה מתמקדת במדינות שלהלן: ניו-יורק, מינסוטה, ניו-מקסיקו כדוגמאות להסדרה בארה"ב; בריטניה, גרמניה, צרפת, איטליה כדוגמאות להסדרה ברחבי האיחוד האירופי. יודגש, כי בחרנו לסקור כדוגמא מספר מדינות בארה"ב ומספר מדינות באירופה, אולם הסדרים דומים לאלה שנסקרו קבועים גם במדינות נוספות בארה"ב ובאירופה.

1. מדינות אירופה⁵

כאמור לעיל, בחרנו לסקור כדוגמא לאופני הסדרה שונים את הוראות ההסדרה במדינות מרכזיות באירופה: בריטניה, גרמניה, צרפת ואיטליה.

ברחבי אירופה קבוע מגוון רחב של צורות להסדרה בתחום הרפואה המשלימה (ובתוכה גם ההסדרה למקצוע הדיקור). כך, בחלק מהמדינות (כולל כאלה שלא נסקרו במסמך זה) קבועות הוראות רגולטוריות בדבר ייחוד העיסוק במקצועות הרפואה המקובלת; הוראות אלה אוסרות על ביצוע דיקור בידי מי שאינו בעל הסמכה מתאימה (לעיתים, ההוראות הרגולטוריות אף אוסרות על רופאים לבצע טיפול באמצעות דיקור, אלא אם כן הוסמכו לכך במפורש,⁶ או אם הם בעלי ניסיון קודם הולם וזכו להדרכה ראויה⁷). בחלק אחר של המדינות קבועות הוראות שמתירות, תחת דרישות רישוי מיוחדות, את העיסוק ברפואה משלימה (ובתוך כך גם בדיקור). כמו כן, במדינות נוספות באירופה לא נקבעה הסדרה מקצועית כלשהי, ולכן כל מי שמעוניין בכך רשאי לעסוק במקצוע הדיקור (אך, העוסקים במקצוע עשויים להיות כפופים להוראות וולונטריות של אגודות מקצועיות שהם משתייכים אליהן וכדומה).

מעבר לכך, בדומה למצב המשפטי שיוצג להלן ברמה הפדראלית בארה"ב, גם ברמת חקיקת האיחוד האירופי לא קבועה כיום הסדרה ספציפית בנושא של רישוי עוסקים במקצועות הדיקור, אלא לכל היותר הסדרה רוחבית שאינה רלוונטית במישרין לסוגיית הרישיון או לדרישות ההשכלה של העוסקים במקצוע זה.⁸

⁵ חלק זה מבוסס, בין היתר, על מחקר מקיף שנערך לאחרונה בנוגע לרגולציה של רפואה משלימה ברחבי אירופה:

Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebø, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part I - CAM regulations in the European countries (2012).

⁶ לדוגמה ברומניה ובצ'כיה, שלא נסקרו במסמך זה. להרחבה ראו:

Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebø, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part I - CAM regulations in the European countries (2012), pages 86 & 173.

⁷ לדוגמה ביוון, שלא נסקרה במסמך זה. להרחבה ראו:

Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebø, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part I - CAM regulations in the European countries (2012), page 113.

⁸ יחד עם זאת, יודגש כי ההסדרה שקבועה ברמת האיחוד האירופי היא הסדרה כללית יותר שעשויות להיות לה השלכות רוחביות לעיסוק ברפואה משלימה ככלל ועל היבטים ספציפיים של טיפולים באמצעות דיקור (דוגמת ההסדרה שנוגעת לחופש העיסוק או ההסדרה שנוגעת לחופש התנועה של בעלי מקצוע ברחבי האיחוד, ההסדרה שרלוונטית לזכויות

1.1. בריטניה

כפי שיוצג להלן, בבריטניה לא נקבעה בחקיקה הסדרה מדינתית לרישוי העיסוק בדיקור, אך מכוח המשפט המקובל הבריטי העיסוק מותר גם ללא רישיון ספציפי.⁹ למרות כל זאת, ניתן לראות בהסדרה הוולונטרית של האגודות המקצועיות ובהסדרה שקבועה בחוקים כלליים שונים שעוסקים ברישוי מקומי, בהסדרה שעוסקת בייחוד העיסוק של פעולות רפואיות או בטיפול במחלות ספציפיות בנושא בריאות ובהסדרה בתחום הבטיחות והבריאות בעבודה כמעין מסגרת כללית לעיסוק בתחום.

ככלל, מכוח המשפט המקובל הבריטי, למעט באותם העיסוקים הספציפיים שמחייבים רישיון רופא,¹⁰ או באותן הפעולות הספציפיות שמוגבלות לבעלי הכשרה רפואית (דוגמת הטיפול במחלת הסרטן, במחלות מין וכדומה),¹¹ כל אדם יכול לעסוק בפעילויות שונות שעשויות להיחשב "פעולות רפואיות", דוגמת רפואה משלימה (ובתוך כך גם לערוך טיפול באמצעות דיקור).¹²

כמו כן, במסגרת ההסמכות הכלליות שניתנו לרשויות המוניציפאליות בחוק השלטון המקומי משנת 1982,¹³ נקבע כי רשויות מקומיות בבריטניה רשאיות לקבוע הוראות בשטחן לצורך ההסדרה והרישוי של עסקים שונים, ובתוכם גם עסקים שמציעים שירותי דיקור.¹⁴ כתוצאה מכך, רשויות יכולות לגבש לעצמן הסדרים בנוגע לרישוי של העיסוק בתחום זה. יחד עם זאת, במקורות שנסקרו לצורך הסקירה לא צוין כי הרשויות דורשות הכשרה מקצועית או תואר ספציפי לשם הרישוי, אלא מתמקדות בדרישות מתחום הבטיחות, הבריאות וכדומה לעסקים אלה.¹⁵

כאמור, רובד נוסף רלוונטי של הסדרה קבוע בהוראות של אגודות מקצועיות בתחום הדיקור. כך, המועצה הבריטית לדיקור (British Acupuncture Council (BAC)), כמו גם המועצה הבריטית להסמכה בדיקור (British Acupuncture Accreditation Board (BAAB)) הן גופים וולונטריים מרכזיים בתחום ההסדרה של העיסוק במקצוע הדיקור שלא רק מנהלים תוכניות לימוד בתחום זה וקובעות הוראות

מטופלים, ההסדרה שאוסרת על השימוש בחומרים ספציפיים וכדומה), ולא הסדרה פרטנית שעוסקת במשטרי הרישוי השונים (שנקבעים ברמה המדינתית, כולל בתחום הדיקור). להרחבה בנושא זה, ראו:

Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebø, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part III - CAM regulations in EU/EFTA/EEA (2012).

⁹ Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebø, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part III - CAM regulations in EU/EFTA/EEA (2012), pp 213-215. The World Health Organization (WHO), Legal Status of Traditional Medicine and Complementary/Alternative Medicine: A Worldwide Review (2001), pp 124-128.

¹⁰ The Medical Act of 1983.

¹¹ The Venereal Disease Act of 1917, c. 21. The Cancer Act of 1939, c. 13.

¹² House of Lords Select Committee on Science and Technology, Session 1999-2000, 6th Report - Complementary and Alternative Medicine (2000). Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebø, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part III - CAM regulations in EU/EFTA/EEA (2012), pp 213-214. The World Health Organization (WHO), Legal Status of Traditional Medicine and Complementary/Alternative Medicine: A Worldwide Review (2001), pp 125-126.

¹³ The Local Government (Miscellaneous Provisions) Act 1982.

¹⁴ Ibid, Part VIII, Section 14.

בפועל, סעיפים אלה אף אוסרים על עיסוק במקצוע הדיקור, אלא בהתאם להוראות הרשות המקומית הרלוונטית.

¹⁵ Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebø, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part III - CAM regulations in EU/EFTA/EEA (2012), pp 214-215. The World Health Organization (WHO), Legal Status of Traditional Medicine and Complementary/Alternative Medicine: A Worldwide Review (2001), pp 125-126.

בדבר כללי אתיקה לעוסקים בתחום, אלא גם פועלות במטרה להביא להאחדה ולסטנדרטיזציה של תוכניות הלימודים ברחבי בריטניה.¹⁶

1.2. גרמניה¹⁷

כפי שיוצג להלן, ההסדרה בגרמניה של העיסוק במקצוע הדיקור מתבססת על ההסדרה הפדראלית הכללית של עיסוק במקצועות רפואה למי שאינם רופאים (ראו הרחבה להלן, בפועל מדובר בהסדרה הכללית בגרמניה שרלוונטית לכל מקצועות הרפואה המשלימה).¹⁸

בחוק בדבר עיסוק מקצועי ברפואה (Heilpraktikergesetz), להלן בפרק זה - החוק),¹⁹ **נקבעה קטגוריה מיוחדת של "עוסקים ברפואה" (Heilpraktikers), שהם מי שאינם רופאים, אך עוסקים במתן "טיפול רפואי".**²⁰

לפי החוק, "טיפול רפואי" הוא כל סוג של פעולה, שמתבצעת כעיסוק מקצועי (כולל בשירותו של אדם אחר), שנועדה לאבחן, לטפל או להקל על מחלות, מכאובים או מגבלות גופניות בבני-אדם.²¹ מי שמבצע "טיפול רפואי" כהגדרת המונח, אך לא הוסמך כרופא, חייב לקבל רשיון של "עוסק ברפואה".²²

בתקנות שהותקנו מכוח החוק נקבעו תנאי הסף שלהלן לקבלת רשיון.²³ היות המבקש בן 25 לפחות; היותו אזרח גרמני (או בעל רשיון שהייה ועבודה בגרמניה); ללא עבר פלילי ובעל אופי מוסרי; סיים לכל הפחות לימודים בבית-ספר עממי (Volksschulbildung); בעל כשירות רפואית לעבוד במקצוע; בעל ידע

---

¹⁶ Paul Robin, Regulation of Acupuncture - Current Position on Regulation in the EU and UK (February, 2011). The British Acupuncture Accreditation Board, About Us, available [online](#), last entry 21.2.16. BAAC Standards of Education and Training for Acupuncture (SETA). British Acupuncture Council, BAAC professional codes, available [online](#), last entry 21.2.16.

¹⁷ הסדרה דומה לזו שקבועה בגרמניה (הסדרה כללית שמתירה עיסוק במקצועות הרפואה האלטרנטיבית למי שלא מוסמך בתחום הרפואה המקובלת) קבועה בכמה מדינות נוספות באירופה. בחלק מהמקרים הסדרה זו היא הסדרה נפרדת (כמו בגרמניה) ולעיתים היא חלק מהסדרה רוחבית בתחום הרפואה שחלקים ממנה מסדירים את העיסוק ברפואה אלטרנטיבית בידי מי שאינו מוסמך במקצועות הרפואה המקובלת. ראו לדוגמה ההסדרה באלבניה ובפינלנד.

¹⁸ יוער, כי בגרמניה קבועה גם הסדרה עקיפה שנוגעת ספציפית להכרה המדינתית בתחום הדיקור במסגרת הוראות בקוד החוקים הסוציאליים (Sozialgesetzbuch) שמאפשרות קבלת החזרי הוצאות מהביטוח הלאומי בגין טיפולים כאמור (כאשר האפקטיביות של הטיפולים נותרה שנויה במחלוקת בעקבות סדרת מחקרים שהתפרסמו בעשור האחרון בגרמניה). יחד עם זאת, הסדרה זו לא רלוונטית לסוגיית הרישוי. להרחבה בנושאים אלה ראו:

Stephen Birch, Reflections on the German Acupuncture studies, 12 Reflections on the German Acupuncture studies Journal of Chinese Medicine, Number 83, February 2007. Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebo, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part I - CAM regulations in the European countries (2012), pp 107-111.

¹⁹ Gesetz über die berufsmäßige Ausübung der Heilkunde ohne Bestallung (Heilpraktikergesetz), 1939.

²⁰ Heilpraktikergesetz, Section 1(3).

²¹ Heilpraktikergesetz, Section 1(2).

²² Heilpraktikergesetz, Section 1.

לשם שלמות התמונה יוער, כי מטבע הדברים יש פעולות שהביצוע שלהן מותר אך ורק לרופאים.

²³ Erste Durchführungsverordnung zum Gesetz über die berufsmäßige Ausübung der Heilkunde ohne Bestallung (Heilpraktikergesetz), 1939 (last amended December, 2002), Sections 2-3.

וכישורים מקצועיים שעל בסיסם משרד הבריאות מעריך כי הוא לא יהווה סכנה לבריאות הציבור. כמו כן, על מבקשי רישיון לעבור בחינה מתאימה בפני ועדת אבחון.²⁴

לפי דוח של ארגון הבריאות העולמי (World Health Organization), אין כיום סטנדרטיזציה של הלימודים וההכשרה למי שאינם רופאים ומבקשים לעסוק במקצועות רפואה משלימה (כולל דיקור). יחד עם זאת, בנוסף להסדרה הפדראלית לעיל קבועה גם הסדרה פנימית של ארגונים מקצועיים מתחומי הרפואה המשלימה השונים. ארגונים אלה מפעילים תוכניות לימודים מתאימות להכשרה. כך, אומנם בתקנות אין דרישת הכשרה מקצועית ספציפית כתנאי לקבלת רישיון, אולם תעודות ההכשרה של הארגונים השונים יכולות להיחשב בגדר המלצה לוועדת האבחון.²⁵

1.3. איטליה²⁶

באיטליה העיסוק בכל תחומי הרפואה האלטרנטיבית, כולל דיקור, מותר רק למי שהוסמך כרופא על-ידי המדינה. לפי החוק הפלילי האיטלקי, ניתן לנקוט הליך פלילי נגד אדם העוסק ברפואה אלטרנטיבית מבלי שהוסמך כרופא. כמו כן, חל איסור פלילי על שימוש בתארים שאינם מוכרים על-ידי רשויות המדינה. שימוש שלא כדין בתואר מהווה אף הוא עבירה פלילית. יודגש, כי בית-המשפט העליון האיטלקי (Suprema Corte di Cassazione) פסק בכמה מקרים שהובאו בפניו כי דיקור (acupuncture) נחשב כהליך רפואי, וכי מי שמבצע הליך זה חייב להיות מוסמך כרופא. עוד קבע בית-המשפט האיטלקי כי ביצוע דיקור על-ידי מי שאינו בעל הסמכה כאמור מהווה עבירה. מעבר לכך, הפדרציה הלאומית של רופאים ושל רופאי שיניים באיטליה מתייחסת לדיקור כחלק מהטיפול הרפואי שיכול להינתן בידי רופאים ורופאי שיניים. לימודים והכשרות בתחום זה מוכרים על-ידי גופי הפיקוח הרפואיים של איטליה (national medical council).

1.4. צרפת

בצרפת לא נקבעה הסדרה פרטנית למקצוע הדיקור (או למקצועות רפואה משלימה אחרים), יחד עם זאת פרשנות הפסיקה של הוראות החקיקה בדבר ייחוד מקצועות הרפואה הביאה לכך שחל איסור על עיסוק במקצוע הדיקור, אלא אם העוסק הוסמך כרופא, רופא שיניים, או מיילד.

²⁴ Ibid, Sections 2-4. See also: World Health Organization, Legal Status of Traditional Medicine and Complementary/Alternative Medicine: A Worldwide Review, 2001, page 96

²⁵ World Health Organization, Legal Status of Traditional Medicine and Complementary/Alternative Medicine: A Worldwide Review, 2001, page 96. Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebø, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part I - CAM regulations in the European countries (2012), pp 107-108.

²⁶ פסקאות אלה מבוססות על המקורות שלהלן:

Paolo Roberti di Sarsina & Iseppato Ilaria, "Non-conventional medicine in Italy: The Present Situation", *Journal of Integrative Medicine*, 1, 2 (2009), pp. 65-71; World Health Organization, Legal Status of Traditional Medicine and Complementary/Alternative Medicine: A Worldwide Review, 2001. Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebø, Legal status and regulation of CAM in Europe (2012), page 131.

כך, במסגרת החלק הרביעי לקוד הבריאות הציבורית הצרפתי (Code de la Santé Publique) קבועה הסדרה שעוסקת בייחוד המקצועות הרפואיים: רפואה, רפואת שיניים ומיילדים.²⁷ בספר הראשון לחלק זה (Livre Ier - Professions médicales), נקבעו הוראות עונשיות משלימות שאוסרות על מי שלא נמנה על אחד המקצועות הרפואיים דלעיל לבצע פעולות שיוחדו לבעלי מקצועות אלה.²⁸ **הוראות אלה פורשו בידי בתי המשפט הצרפתיים כאוסרות על אדם שאין לו הסמכה באחד המקצועות האמורים לעסוק במקצוע הדיקור.**²⁹

בהקשר זה יוער, כי מכוח חוק "החירות בהשכלה גבוהה" משנת 1880, **מוסדות פרטיים בצרפת אינם רשאים להעניק תעודות או תארים** (baccalauréat, de licence ou de doctorat).³⁰ כך, שתעודות ותארים רשמיים מתאימים מוענקים בידי מוסדות ציבוריים. יחד עם זאת, לפי דוח של ארגון הבריאות העולמי, לאורך השנים נפתחו בצרפת גם מוסדות פרטיים שמלמדים מקצועות שונים בתחומי הרפואה המשלימה והאלטרנטיבית (כולל דיקור), למרות שאין בסמכותם להנפיק תעודות ואישורים מטעם המדינה.³¹

2. ארה"ב

ככלל, בארה"ב הסדרת העיסוק במקצוע הדיקור נעשית בחקיקה המדינתית (ולא בחקיקה הפדראלית).³² ההסדרה המדינתית של מקצוע הדיקור מוסדרת במודלים פרטניים מסוגים שונים שעוסקים בהגדרת הליך הדיקור ורכיבי טיפול שייחשבו כ"דיקור", הוראות בדבר ייחוד העיסוק, דרישות הרישיון וכדומה. דרישות הרישיון השכיחות יותר בקרב המדינות השונות שנסקרו כוללות את התנאי של ניסיון קודם והשכלה מתאימה. כך, כפי שיוצג, בחלק מהמדינות תנאי ההשכלה המתאימה נבחן בידי מועצות מקצועיות ממשלתיות שמאשרות את תוכניות הלימודים במקצוע הדיקור (כאשר לעיתים היקף תוכניות הלימודים ותכניהן מוגדרים בצורה מפורשת ונרחבת בחקיקה). לעומת זאת, בחלק אחר של המדינות שנסקרו, התנאי בדבר דרישת ההשכלה המתאימה מבוסס על שיתוף פעולה עם אגודות מקצועיות (אגודות ללא כוונת רווח) בתחום הדיקור והרפואה הסינית. במדינות אלה הרישוי מותנה בהצגת הסמכה תקפה מטעם האגודה המקצועית. להלן יוצגו כמה מודלים של הסדרת המקצוע בחקיקה בדגש על תנאי

²⁷ Code de la Santé Publique, Quatrième partie: Professions de santé, Livre Ier: Professions médicales, Article L4111-1. The World Health Organization (WHO), Legal Status of Traditional Medicine and Complementary/Alternative Medicine: A Worldwide Review (2001), pp 93-95. National Research Center in Complementary and Alternative Medicine (NAKFAM), CAM Regulation - country Guide - France (last update: 23.2.15), available [online](#), last entry 21.2.16. Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebo, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part I - CAM regulations in the European countries (2012), pp 102-104.

²⁸ Code de la Santé Publique, Quatrième partie: Professions de santé, Livre I - Professions médicales, articles L4161-1 to L4161-6.

²⁹ Cour de cassation, Chambre criminelle, 09 février 2010, 09-80681.

³⁰ Loi du 18 mars 1880 relative à la liberté de l'enseignement supérieur, Article 4.

³¹ Solveig Wiesener, Torkel Falkenberg, Gabriella Hegyi, Johanna Hök, Paolo Roberti di Sarsina, Vinjar Fønnebo, Legal status and regulation of CAM in Europe - Part I - CAM regulations in the European countries (2012), pp 102-104. The World Health Organization (WHO), Legal Status of Traditional Medicine and Complementary/Alternative Medicine: A Worldwide Review (2001), page 94.

³² ככלל, ההסדרה הפדראלית שעוסקת ברפואה משלימה, נוגעת בדרך-כלל לנושאי הייצור, הסימון והמרשם של תרופות מעולם הרפואה האלטרנטיבית (ובפרט תרופות הומאופתיות), וספציפית במקרה של דיקור למחטי דיקור כאמצעי רפואי. יחד עם זאת, אין בהסדרה הפדרלית כיום התייחסות לסוגיית הרישוי של העוסקים, וסוגיה זו מוסדרת בחקיקה של המדינות השונות.

הרישוי ותוכניות הלימודים. המדינות המסויימות שסקרנו נבחרו לצורך הדוגמא, והן מייצגות שלושה מודלים שונים לרישוי העיסוק במקצוע הדיקור.³³

2.1. מדינת מינסוטה

במדינת מינסוטה נהוגים הסדרה ורישוי פרטניים של מקצוע הדיקור.³⁴ יחד עם זאת, בניגוד למדינות האחרות שנסקרו בארה"ב, מודל הרישוי במדינה זו מסתמך על הסמכה מטעם אגודה מקצועית שאחראית, בין היתר, על הנפקת אישורי לימודים והפעלת תוכניות לימודים מתאימות.

כך, במדינת מינסוטה עיסוק בדיקור (Acupuncture practice) מוגדר כ"מערכת מורכבת של טיפולים בריאותיים באמצעות תיאוריה רפואית אוריינטאלית (Oriental medical theory), כמו גם דרכי האבחון והטיפול שמבוססות על התיאוריה האמורה. טכניקות הטיפול של התיאוריה כוללות החדרה של מחטי דיקור (acupuncture needles) דרך העור ושימוש במתודות ביופיזיות (biophysical methods), לרבות שימוש בחום, עיסוי, גירוי חשמלי, תרפיה הרבלית, דיאטה, טכניקות נשימה ואימון שמבוססים על עקרונות רפואה אוריינטאליים".³⁵ הלכה למעשה, למעט במקרים חריגים,³⁶ עיסוק בדיקור במדינת מינסוטה מחייב קבלת רישיון מטעם המדינה.³⁷

לשם קבלת הרישיון לעיסוק בדיקור במינסוטה על המבקש לעמוד בתנאים אלה:³⁸ חתימה על תצהיר מאמת, טופסי בקשה וכתב ויתור על סודיות; **הסמכה תקפה מטעם המועצה הלאומית לרישוי בדיקור וברפואה אוריינטלית (NCCAOM certification).**³⁹ אישור מסוג זה ינתן למי שעמד בדרישות הלימודים של ה-NCCAOM **בדיקור או ברפואה אסייטית.**⁴⁰ ככלל, המועצה הלאומית לרישוי בדיקור וברפואה אוריינטלית מפעילה מספר רב של מסלולים בתחומי לימוד אלה שהיקפם נע בין 1,300 שעות לימוד ועד 2,600 שעות לימוד.⁴¹

מעבר לכך, קבועות בחקיקה במדינה זו גם הוראות נוספות לעניין כללי ההתנהגות והמשמעת של בעלי מקצוע בתחום זה, וביניהן גם קבועה החובה ליידע את המטופל על פרטי הטיפולים הניתנים לו ועל

---

³³ להסדרה במדינות נוספות, ראו:

National Policy Group, Acupuncture State Law Summary 2014. Acufinder, Legal Information about Acupuncture by State, available [online](#), last entry 21.2.16.

³⁴ Minnesota Statutes, Chapter 147B – Acupuncture Practitioners.

³⁵ Ibid, Subd. 3, Section 174B.01.

³⁶ המקרים החריגים מפורטים בסעיף 174B.02(4) לחוק והם כוללים, בין היתר, עיסוק בדיקור בידי בעלי רישיון רופא, כירורגים, אוסטאופתים וכדומה (שלגביהם יש הסדרה נפרדת).

³⁷ Minnesota Statutes, Section 174B.02.

³⁸ Ibid, Subd. 174B.02(7).

³⁹ המועצה הלאומית להסמכה בדיקור וברפואה אוריינטלית (National Certification Commission for Acupuncture and Oriental Medicine, המכונה גם בקיצור NCCAOM) היא ארגון ללא כוונת רווח שעוסק בהכשרה במקצועות הדיקור והרפואה האוריינטלית. ארגון זה משמש במדינות רבות בארה"ב לצורך הסמכה של מי שמבקשים לעסוק בתחום. בחלק מהמדינות, כמו במדינת מינסוטה, גופי הרישוי מסתמכים בלעדית על ההסמכה שניתנת על-ידי המועצה הלאומית, ובחלקן ההסמכות של המועצה הלאומית מקובלות במקביל לאישורי לימודים מגופים אחרים. ראו:

NCCAOM, About Us- History and Overview, available [online](#), last entry 21.2.16.

⁴⁰ Minnesota Statutes, Subd. 174B.01(16).

⁴¹ הנתונים נלקחו מ[אתר האינטרנט של NCCAOM](#), כניסה אחרונה 21.2.16.

ההכשרה של בעל רישיון הדיקור. כמו כן, קבועה החובה שלא לעסוק בפעילויות רפואיות (רגילות), שמחייבות הוצאת רישיון אחר.

2.2. מדינת ניו-יורק

במדינת ניו-יורק הסדרת העיסוק במקצוע הדיקור מבוססת על המודלים הכלליים של הסדרת תחומי החינוך והסדרת רישוי מקצועי שנהוגים במדינה זו במקצועות שונים. כך, כפי שיוצג להלן, הרישוי המדינתי לעוסקים בתחום הדיקור במדינת ניו-יורק מבוסס על קביעת קריטריונים מקצועיים שונים למבקשים לקבל רישיון, ובתוך כך גם על קריטריון הדרישה ללימודים בתוכנית לימודים מוכרת שמאושרת בידי גוף מקצועי מיוחד של המדינה.

"מקצוע הדיקור" מוגדר במדינת ניו-יורק כטיפול, באמצעים מכניים, תרמיים או חשמליים שבמסגרתם מוחדרות מחטים, או מופעל חום, או לחץ, או גירוי אלקטרוני בנקודות שונות על גוף האדם, שעל בסיס תיאוריות פיזיולוגיות יש קשר ביניהן ובין איברי הגוף השונים ובין מחלות שונות, וזאת במטרה להשיג תוצאה של ריפוי מחלות או מניעתן.⁴² כך, רק אדם בעל רישיון או הסמכה בהתאם להוראות החוק, יהיה רשאי לעסוק במקצוע הדיקור במדינה. כמו כן, רק בעל רישיון או הסמכה כאמור, יהיה רשאי להשתמש בתארים: "בעל רישיון דיקור" (licensed acupuncturist), וכן "בעל הסמכה לדיקור" (certified acupuncturist).⁴³

כמו כן, במדינה פועלת מועצה מיוחדת (Board of Regents, להלן - המועצה) שאחראית על הפיקוח הכללי על כל פעילויות החינוך במדינה, ובתוך כך גם פיקוח על "האוניברסיטה" של מדינת ניו-יורק (ראו להלן) ועל מחלקת החינוך של המדינה (NYSED), שהיא המקבילה של המשרד הממשלתי שעוסק בתחום זה). המועצה כוללת 17 חברים שנבחרים בידי הפרלמנט של מדינת ניו-יורק, מבניהם 13 חברים שאמורים לייצג את מחוזות השיפוט השונים במדינה. חברי המועצה פועלים באמצעות ועדות ותתי-ועדות והם מהווים את הגוף שמעניק הסמכה למוסדות להשכלה גבוהה להעניק תארים גבוהים. בהקשר זה יוער, כי "האוניברסיטה" של מדינת ניו-יורק (University of the State of New York), היא לא מוסד להשכלה גבוהה,⁴⁴ אלא גוף הפיקוח המדינתי שאחראי על מוסדות השכלה פרטיים וציבוריים, כמו גם על הנפקת רישיונות, מתן הסמכות וקביעת סטנדרטים לבתי ספר ברחבי המדינה.⁴⁵ במסגרת פעילות המועצה נקבעים הוראות ונהלים שרלוונטיים לרישוי ולפעילות של העוסקים במקצועות שונים. לאור כל זאת, ההסדרה בתחום הדיקור במדינת ניו-יורק מושפעת מחוק החינוך, הוראות המועצה והוראות

⁴² NY Education Law (NYEL), §8211(a).

⁴³ NYEL, §8212.

יוער כי התואר "בעל הסמכה לדיקור" (certified acupuncturist) מיועד לרופאים או רופאי שיניים שעברו הכשרה מתאימה ועמדו בתנאי הרישיון לעיל, ואילו התואר "בעל רישיון דיקור" (licensed acupuncturist) מיועד לקבוצות אחרות (בדרך-כלל בקרב כלל הציבור). הליך ההכשרה ודרישות ההשכלה לגבי קבוצות שונות אלה משתנים בהתאם לכך.

⁴⁴ למרות שמה המטעה ולהבדיל מהאוניברסיטה המדינתית של ניו-יורק (State University of New York) שהיא אכן מוסד להשכלה גבוהה.

⁴⁵ NYSED, New York State Education Department - Board of Regents, available [online](#), last entry 21.2.16. NYSED, About the University of the State of New York (USNY), available [online](#), last entry 21.2.16.

רגולטוריות שנקבעו בידי נציב החינוך (Commissioner of Education).⁴⁶ בהקשר זה יוער, כי בחוק נקבע כי תוקם מועצה לדיקור (board for acupuncture), שחבריה יתמנו בידי המועצה ושתפקידיה יכללו, בין היתר, גם ייעוץ מקצועי למועצה ולמחלקת החינוך בנושאים שקשורים לרישוי העוסקים בתחום, כמו גם קביעת כללי ההתנהלות המקצועית של העוסקים בתחום.⁴⁷

כך, לשם קבלת רישיון לעסוק בדיקור במדינת ניו-יורק על המבקש לעמוד בתנאים שלהלן:⁴⁸ המבקש בן 21 בעת הגשת הבקשה; בעל אופי מוסרי (Good Moral Character); בעל ניסיון והשכלה בהתאם להוראות הרגולטוריות של נציב החינוך (ראו הרחבה להלן); וכן סיים בהצלחה בחינת הסמכה שנערכת על-ידי המועצה. כאמור, דרישות ההשכלה קבועות בהוראות הרגולטוריות של נציב החינוך, ובמסגרתן מוכרות תוכניות לימודים שעומדות בתנאים שלהלן:⁴⁹

<u>מבנה תוכנית הלימודים המוכרת ומינימום שעות הלימוד הנדרשות</u>	<u>מיועדת לקבוצה/אוכלוסייה</u>	<u>סוג התוכנית</u>
100 שעות הנחיה והדגמות קליניות בעקרונות הדיקור. 100 שעות לימוד של טכניקות דיקור ושימושים ייחודיים בדיקור. 100 שעות לימוד של פרקטיקה מקצועית בפיקוח רופאים או רופאי שיניים מורשים.	רופאים ורופאי שיניים מוסמכים.	תוכניות ללימודי תעודה (Certificate Programs)
4,050 שעות לימוד, שכוללות לפחות: • 200 שעות לימוד במדעי החיים. • 600 שעות לימוד בעקרונות	כלל הציבור, ובתנאי שלמדו לפני כן בתוכנית לימודים במוסד לימודים גבוה מוכר במדינת ניו-יורק לפחות 60 שעות סמסטריאליות, שכללו לפחות 9 שעות בלימודי מדעי החיים (Bioscience). ⁵⁰	תוכניות לרשיון (Licensure Programs)

⁴⁶ NYEL, Article 160. Part 60, 52.16 and Subpart 79-2 of the NY Commissioner's Regulations. Rules of the Board of Regents, Part 29.

נציב החינוך הוא גורם שעומד בראש מחלקת החינוך של מדינת ניו-יורק (New York State Education Department).⁴⁷ במועצה לדיקור יהיו לפחות 11 חברים, מתוכם לפחות 4 בעלי רישיון לדיקור, 4 בעלי רישיון רופא ולפחות 3 שיהיו נציגים של הצרכנים והקהילה. להרחבה בנוגע להרכב המועצה לדיקור, ראו:

NYEL, §8213.

⁴⁸ NYEL, Article 160, §8214.

⁴⁹ חלק זה מבוסס, בין היתר, על המקורות שלהלן:

National Policy Group, Acupuncture State Law Summary 2014, pp 155-158. Part 52.16 of the NY Commissioner's Regulations.

מידע נוסף על תוכניות מוכרות ספציפיות ומוסדות להשכלה גבוהה שמציעים לימודים בתחום זה ניתן למצוא באתר אגודת המדקרים של מדינת ניו-יורק, זמין [אונליין](#), כניסה אחרונה 21.2.16.

⁵⁰ Part 79-2.1 of the NY Commissioner's Regulations.

<u>מבנה תוכנית הלימודים המוכרת ומינימום שעות הלימוד הנדרשות</u>	<u>מיועדת לקבוצה/אוכלוסייה</u>	<u>סוג התוכנית</u>
<p>הדיקור.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 650 שעות ניסיון קליני בשיטות דיקור שונות. <p>כמו כן, על התוכנית לקיים יחס של שעתיים תרגול לכל שעת הרצאה, וחצי שעת תרגול פרקטיקה קלינית לכל שעת הרצאה שלה.</p>		
<p>אין דרישת מינימום לשעות לימוד. יחד עם זאת, נדרשת חסות של בית-חולים בעל מתקנים נאותים, כמו גם הוראה של מרצים ומנחים בעלי ידע וכישורים מתאימים.</p>	<p>העוסקים בדיקור במסגרת טיפול בהתמכרויות שונות (אלכוהוליים, סמים ועוד).</p>	<p>תוכניות אקדמאיות מיוחדות (Educational Programs)</p>

2.3. מדינת ניו-מקסיקו

גם במדינת ניו-מקסיקו קבועה הסדרה פרטנית של מקצועות הדיקור והרפואה האוריינטלית⁵¹ (Acupuncture and Oriental Medicine). המודל שקבוע במדינת ניו-מקסיקו דומה לזה שקבוע במדינת ניו-יורק (אך הוא פחות מפורט ממודל זה), והוא מבוסס על הקמת גוף סטטוטורי לאישור תארי לימודים במקצועות הדיקור.

המונח "דיקור" מוגדר בחקיקה כשימוש הכירורגי במחטים שמוחדרות לגוף ומוסרות ממנו והשימוש במתקנים אחרים, מודלים והליכים במיקומים ספציפיים על גבי הגוף בכדי למנוע, לרפא או לתקן מחלה, פציעה, כאב או כל תסמין אחר באמצעות שליטה בזרימת אנרגיה, איזונה ותיפקודה לצורך השמירה על הבריאות או השבתה על כנה.⁵² בדומה למדינות האחרות שנסקרו בארה"ב, גם במדינת ניו-מקסיקו חל איסור לעסוק בתחום זה על מי שאין לו רישיון מתאים או להציג את עצמו או לפרסם את עצמו כבעל רישיון כאשר אין בידו רישיון מתאים.⁵³

לשם קבלת רישיון לעיסוק בדיקור ורפואה אוריינטלית בניו-מקסיקו על המועמד לעמוד בתנאים אלה:⁵⁴ סיים לימודים בתוכנית מוכרת (ראו הרחבה להלן). מילא טופסי בקשה ותצהיר המעיד על היעדר עבר פלילי או משמעתי כלשהו. מעבר בהצלחה של בחינה.

⁵¹ 2015 New Mexico Statutes, Section 61-14A.

⁵² Ibid, Section 61-14A-3(A).

⁵³ Ibid, Section 61-14A-4.

⁵⁴ Ibid, Section 61-14A-10.

תוכנית לימודים מוכרת היא תוכנית שאישרה מועצה מיוחדת שמונתה מכוח החקיקה במדינה (board of acupuncture and oriental medicine).⁵⁵ לפי החוק, המועצה לא תאשר תוכנית לימודים, אלא אם כן היא תעמוד בתנאים שלהלן: התוכנית בת 4 שנים אקדמיות לפחות, מתוכן לפחות 900 שעות לימוד קליניות מודרכות, התוכנית נערכת בהדרכת מרצים בעלי כישורים מתאימים וכוללת דרישה לנוכחות מינימאלית בקורסים ספציפיים (דוגמת: אנטומיה ופיזיולוגיה, פתולוגיה, אבחון, פרמקולוגיה, עקרונות אוריינטליים של תרפיה, לרבות דיאטה, תזונה וייעוץ, תיאוריה וטכניקות אוריינטאליות ועוד).⁵⁶ כללים דומים נקבעו גם ביחס להכרה בתוכניות לימודים זרות.⁵⁷

---

⁵⁵ Ibid, Sections 61-14A-7 - 61-14A-9. See also 16.2.1 NMAC.

⁵⁶ Ibid, Section 61-14A-14(A).

⁵⁷ Ibid, Section 61-14A-14(C).

